

V spominskem članku *Rudolf Maister-Vojanov kot pesnik*, ki je izšel v predvojni Kroniki, je v odstavku, ki govori o Maistru kot bibliofilu, med redkimi in bibliografsko nezabeleženimi knjigami njegove knjižnice navedena tudi »mariborska izdaja Historije svete Genovefe iz l. 1800« (Kronika slovenskih mest 1934, 264). Ta navedba ni točna. Morda si jo je kak vesten bibliograf zabeležil in lahko bi se zgodilo, da pride v novo izdajo Slovenske bibliografije — zato stvar tu popravljvam.

Z navedenim člankom se je takrat mudilo in odposlal sem ga, ne da bi mesto o Genovefi prej prekontroliral. Zanesel sem se na svoj spomin: prav pred očmi mi je še bilo, kako je Maister nekoč, ko sva se mudila v njegovi knjižnici, potegnil s police drobno knjižico in mi jo nasmejan, s posebnim, kar hudomušnim zadovoljstvom pokazal: »Ali to poznaš?« Bil je star mariborski tisk, tukajšnja izdaja Genovefe; vsaj tako mi je stvar ostala v spominu. Letnice si nisem zapomnil, zato sem v članku namesto desetice in enice postavil začasno samo dve pi-

ki (18.), ki sem ju nameraval s številčkama nadomestiti pri korekturi. Do tega pa ni prišlo. Knjižnice o Genovefi v Maistrovi knjižnici kljub iskanju nismo našli, tako da točnih podatkov nisem mogel dobiti. Pa tudi, če bi jih bil dobil, bi mi ne bili nič koristili: korekture sploh niso poslali, ampak jo je opravil kar korektor v Ljubljani. Ta pa si s problemom ni belil glave: na mesto dveh pik je enostavno postavil dve številki, in sicer taki dve, ki sta se mu zdeli očitvidno najbolj »nevtralni« — dve ničli. Tako smo dobili mariborski tisk iz l. 1800, ki ga v resnici seveda ni bilo. Kolikor se spominjam, je knjižica imela letnico nekje iz konca drugega desetletja, iz časa, ko je lastnik mariborske tiskarne bil že J. Janžič.

Možno je seveda tudi, da gre za lapsus memoriae in knjižica, s katero me je takrat Maister presentil, dejansko ni bila to, kot kar mi je ostala v spominu. Dokončno se to za sedaj ne da dognati, ker Maistrova knjižica žal še vedno ni dostopna. Nedvomno pa je, da mariborska izdaja Historije svete Genovefe — če je izšla — ni izšla l. 1800.

Janko Glazer

PRIZADEVANJA ZA UVEDBO REDNEGA BIBLIOTEKARSKEGA SOLANJA

Odveč bi bilo, če bi v knjižničarskih krogih ponovno popolnoma iz osnove začenjali debato o kadrovskem problemu v naših knjižnicah. S podrobnimi analizami je bilo namreč že večkrat dokazano, da je glede na obseg dela število v knjižnicah zaposlenih uslužbencev občutno prenizko, pa naj pri tem uporabljamo tuja oziroma mednarodna merila, jugoslovanske normative ali pa pri nas samih doma dobljene približne

izračune. Razlika je samo ta, da se stanje iz leta v leto le slabša. Prav tako ni nobena novost ali javna tajnost, da strokovnost knjižničarskih uslužbencev ne ustreza modernemu razvoju knjižnic, nenehnemu razširjanju knjižničarske službe in stalnemu napredovanju knjižničarske stroke in znanosti. Zaradi zaskrbljenosti nad takšim stanjem je bila zato že v resoluciji lanskega knjižničarskega zborovanja izra-

žena misel, da je potrebno pristopiti k načrtnemu strokovnemu šolanju knjižničarskih kadrov, da bi, namesto dosedanjih bolj ali manj kampanjsko in na hitro roko priučenih kadrov v takšnih ali drugačnih knjižnicah, v doglednem času vendarle prišli do res pravih knjižničarskih strokovnjakov.

Ne bi ponavljali, kakšne in katere načine strokovnega izobraževanja kadrov smo pri nas doslej že uporabljali, izmed katerih pa nobeden ni mogel vsaj delu na te načine izobraženih vcepiti občutek pripadništva k neki novi, svoji stroki. Knjižničarska strokovnost je bila skoraj vedno bolj ali manj v senci neke druge, prvotnejše strokovnosti, čeprav je le-ona in ne le-ta predstavljala poklicno dejavnost posameznika. Da bi ta odnos izboljšali v knjižničarsko korist, je v zadnjem času vse pogosteje prihajalo do vedno bolj resnih poskusov uveljavitve načrtnega šolanja knjižničarskih kadrov.

Dve, tri leta nazaj je pričela rasti akcija, ki jo je zlasti prizadevno vodil referat za knjižnice pri republiškem svetu za prosveto in kulturo, in sicer za uvedbo dvoletnega knjižničarskega študija na Višji pedagoški šoli. Najprej je bil izdelan program za enopredmetno, t. j. samostojno knjižničarsko študijsko skupino, pozneje, ko je vodstvo te šole zahtevalo vskladitev predloga z drugimi svojimi študijskimi programi, pa je bil pripravljen program za dvopredmetno študijsko skupino; in sicer knjižničarstvo ob nemščini in angleščini. V predmetniku tako prvega kot drugega programa so bili poleg splošnih predmetov, kot so pedagogika, psihologija, družbene vede in predvojaška vzgoja, en tuj jezik in naslednji strokovni knjižničarski predmeti: poslovanje ljudskih knjižnic s posebnim ozirom na pionirske in šolske knjižnice, poslovanje znan-

stvenih knjižnic s posebnim ozirom na učiteljske knjižnice, pedagoški temelji dela z bralci, pregled svetovne znanosti in umetnosti, jugoslovanske književnosti z posebnim poudarkom na novejši dobi, zgodovina knjige in knjižnic, knjigoznanstvo, razvoj jugoslovanskega tiskarstva in založništva, bibliografija in biblioteka pomagala ter konserviranje in restavriranje knjižničnega gradiva. Smoter tega predloga je bil, omogočiti usposabljanje srednjega to je knjižničarskega kadra za potrebe ljudskih, strokovnih in znanstvenih knjižnic. Prav živahni pa tudi vztrajni razgovori za realizacijo teh načrtov so potekali še vso pomlad l. 1961, dokler ni konec maja vodstvo Višje pedagoške šole predloga končno odklonilo.

S pomladjo 1961 pa je odbor Društva bibliotekarjev Slovenije začel ob opisani akciji pri Višji pedagoški šoli pripravljati kot rezervo še drugo akcijo; ta naj bi po uspešno zaključenih razgovorih z Višjo pedagoško šolo sledila kot nadaljnja stopnja v snovanju sistematičnega šolanja knjižničarskih kadrov, a je navezadnje ostala edina v poštev prihajajoča možnost: uvedba bibliotekarskega študija na univerzi. Poudariti je treba, da je realnejše možnosti za kombinacijo z univerzo dala pravzaprav študijska reforma na univerzi in so se prve ideje, ki so navezovale študij bibliotekarstva na univerzo, porodile prav ob javnem razpravljanju o novih odprtih možnostih visokošolskega študija. Ta je, kot je znano, razdeljen na dve oziroma tri stopnje. In pokazalo se je, da bi mogli tudi za potrebe knjižničarske službe in stroke najbolj koristno uporabiti prav ta sistem, naš problem pa z njim kompleksno in v celoti rešiti. Šolanje na Višji pedagoški šoli bi moglo namreč rešiti samo vprašanje srednjega oziroma višjega t. j. knjižničarskega kadra, nerešeno

pa bi še vedno ostalo vprašanje visokega t. j. bibliotekarskega kadra, kar bi v praksi pripeljalo do tega, da bi srednji kader po dveh letih rednega strokovnega šolanja prihajal v knjižnice strokovno dobro podkovan, tisti, ki naj bi ta kader v knjižnicah vodili in nadzorovali njegovo strokovno delo, t. j. knjižničarski visoki kader, pa bi bili še vedno v knjižničarski stroki samo priučeni. Novi sistem študija na univerzi pa bi mogel na prvi, dvoletni stopnji dajati višje srednje kadre (knjižničarje), na drugi stopnji — tretje in četrto leto — visoke kadre (bibliotekarje) in na morebitni tretji stopnji — podiplomski študij — visoko kvalificirane knjižničarske specialiste. Hkrati ustreza novi sistem študija na filozofski fakulteti — kamor bi bilo najbolj primerno vključiti bibliotekarski študij, ki spada med humanistične vede — tudi sprejetim načelom o bibliotekarskih kvalifikacijah. Po teh načelih naj ne bo bibliotečni uslužbenec samo ozek specialist na svojem bibliotekarskem strokovnem področju, temveč naj obvlada še kako drugo stroko, vendar ne na račun bibliotekarstva. Novi študijski sistem na filozofski fakulteti pa predvideva vzporeden študij dveh enakopravnih študijskih skupin na obeh stopnjah. Ena skupina bi bila bibliotekarstvo, druga pa katerakoli študijska skupina filozofske fakultete, zlasti slovenski jezik s književnostjo, tuji jeziki s književnostjo, svetovna književnost, zgodovina, umetnostna zgodovina, geografija, muzikologija, sociologija itd.

Kakšni so predlogi za študijski program na predlagani katedri za bibliotekarstvo, bibliografijo in dokumentacijo? — Prav bi bilo, če bi vsebina študija upoštevala zahteve, ki jih obsega program za državne strokovne izpite v bibliotekarski stroki in če bi predmetnik izhajal iz dosedanjih podob-

nih učnih programov, vključno predlog za študij bibliotekarstva na Višji pedagoški šoli. Seveda pa vanj ne bi mogli uvrstiti vseh deset in več strokovnih predmetov, kot jih imata n. pr. pravilnik o strokovnih izpitih ali predlog programa za Višjo pedagoško šolo, marveč bi morali predmetnik prilagoditi drugim študijskim programom na filozofski fakulteti in jih vsaj v začetku strniti v nekatere osnovne predmete. Ti bi bili: 1. zgodovina knjige, knjižnic in knjižničarstva (razvoj pisave, zgodovina knjige do tiska, zgodovina knjižnic v kulturni zgodovini človeštva, zgodovina knjižnic pri nas, zgodovinski razvoj bibliotekarstva), 2. bibliotekonomija (vrste knjižnic in njih naloge, organizacija knjižnic različnih vrst, knjižnogoznanstvo, obdelava knjižničnega gradiva in knjižnično poslovanje v raznih vrstah knjižnic — predavanja in vaje, morda tudi v več seminarjih), 3. bibliografija in dokumentacija (razvoj tiskarstva in založništva, razvoj znanstvenih disciplin, bibliografska teorija in delo ter njen razvoj, vrste bibliografij, teoretične osnove dokumentacije, dokumentacijsko delo in služba — predavanja in vaje), 4. biblioterapija (knjiga kot objekt, knjižnica kot hramilišče knjig, hranjenje, konserviranje in restavriranje knjižničnega gradiva — predavanja in vaje), 5. paleografija (osnova latinske in slovanske paleografije). Poleg teh bibliotekarskih strokovnih predmetov in predmetov fakultativno izbrane druge študijske skupine, bi tisti, ki ne bi kot drugo specialnost izbrali kake jezikovne skupine, študirali na prvi stopnji tuj jezik, vsi pa na drugi stopnji še drugi moderni ali en klasični jezik; kot vsi drugi slušatelji filozofske fakultete pa bi bili tudi naši kandidati dolžni vpisovati še uvod v družbene vede, pedagogiko in metodiko in predvojaško vzgojo.

Takšen predlog je Društvo bibliotekarjev Slovenije konec maja 1961, potem ko je prišel negativen odgovor Višje pedagoške šole, poslalo dekanatu filozofske fakultete, ko je ta ravno pripravljala končno formulacijo svojega novega statuta in študijskih programov. Po obravnavanju predloga v nekaterih komisijah in na seji fakultetne uprave je bilo sklenjeno, da fakulteta pozno došlega predloga ne more že sedaj upoštevati v svojem statutu, ker program novega bibliotekar-

skega študija še ni v vseh podrobnostih dokončno izdelan. Tako je bil predlog — načelno sprejet; bolje: ne že načelno odklonjen — kot nerešen odložen v razpravljanje na jesen 1961. leta s perspektivo, da bi v primeru končne pozitivne rešitve mogli pričeti s predavanji s prihodnjim študijskim letom.

V teku dosedanjih razpravljanj s fakultetnimi organi je bil študijski načrt vsklajen s programi drugih študijskih skupin in že bolj konkretiziran ter je bil med zadnjimi razpravljanji takle:

I. stopnja:

Zgodovina knjige, knjižnic in knjižničarstva	2	2	2	2	4
Bibliotekonomija	4	4	6	6	2 4
Bibliografija, dokumentacija . .	2	2	2	2	4
Konserviranje in restavriranje knjižnega gradiva	2	2	—	—	2
Tuj jezik I	2	2	2	2	4

1	Semester			4	Izpiti	
	2	3	4		posam. diplom.	
12	12	12	12			

Študijski in izpitni predpisi: Preizkusni izpit iz bibliotekonomije po 2. semestru je pogoj za vpis v 2. letnik. Tuj jezik I obsega lektorat iz tujega jezika. Lektorat iz tujega jezika odpade, če veže kandidat bibliotekarstvo s tujim jezikom in književnostjo. Diplomski izpit je pismen in usten. Kandidati pišejo klavzuro iz enega izmed diplomskih predmetov.

Druge obveznosti: Kandidat mora izdelati eno seminarsko na-

logo (krajšo). Obvezna je enome-sečna počitniška praksa v knjižnicah (po posebnem programu) kot pogoj za vpis v naslednji letnik.

Povezave: Študij bibliotekarstva je mogoče povezovati z zgodovino ali umetnostno zgodovino ali geografijo ali slovenskim jezikom s književnostjo ali tujim jezikom s književnostjo ali svetovno književnostjo ali muzikologijo.

II. stopnja:

Zgodovina knjige, knjižnic in knjižničarstva	1	1	1	1		6	8
Bibliotekonomija	2	2	2	2		6	8
Bibliografija, dokumentacija . .	2	2	2	2		6	8
Paleografija	2	2	—	—	6		
Tuj jezik II	2	2	—	—	6	6	

1	Semester			4	Izpiti			
	2	3	4		posam. diplom.		diplom.	
					A	B	B	A
9	9	5	5					

Študijski in izpitni predpisi: Za vpis v II. stopnjo se zahteva diploma I. stopnje. Tuj jezik II obsega lektorat iz drugega tujega jezika ali klasičnega jezika. Za kandidata z bibliotekarstvom pod B je obisk predavanj iz paleografije obvezen, ni pa jim treba polagati izpita. Diplomski izpit za B in A je usten in pismen.

Druge obveznosti: Kandidat z bibliotekarstvom pod A mora izdelati diplomsko nalogo. Za bibliotekarstvo pod B zadostuje seminarska naloga. Obvezna je enomesečna počitniška praksa v knjižnicah po 3. letniku kot pogoj za vpis v 4. letnik in praksa v 4. letniku (po posebnem programu).

Povezave: Študij bibliotekarstva kot A oziroma B-predmet je mogoče povezovati z zgodovino ali umetnostno zgodovino ali geografijo ali slovenskim jezikom s književnostjo ali tujim jezikom s književnostjo ali svetovno književnostjo ali muzikologijo.

Predavanja iz vzporednega predmeta, iz tujih jezikov, iz paleografije in iz splošnih predmetov bi kandidati poslušali pri ustreznih sedanjih univerzitetnih učiteljih. Za bibliotekarske strokovne predmete pa bi bilo potrebno pridobiti predavateljski kader iz vrst bibliotekarskih strokovnjakov. Pri tem bi mogli koristno uporabiti strokovnjake, ki so že vsa leta predavali v bibliotekarskih strokovnih tečajih in so stalni člani izpraševalci izpitnih komisij za opravljanje državnih izpitov iz bibliotekarske stroke: dr. Valter Bohinec za zgodovino, prof. Pavle Kalan za bibliotekonomijo, prof. Janez Logar za bibliografijo in dokumentacijo in prof. Alfonz Gspan za biblioterapijo. Vsi ti so tudi priznani znanstveni delavci in imajo pedagoško prakso. Njim bi kot asistenti oziroma demonstratorji mogli po potrebi (seminarske vaje in podobno) pomagati sposobni mlajši bibliotečni delavci.

Povsod po svetu so bibliotekarske šole najožje povezane z matičnimi bibliotečnimi ustanovami določenega področja. Zato bi bilo pravilno, da bi bil praktični del študija bibliotekarstva na ljubljanski univerzi naslonjen na Narodno in univerzitetno knjižnico v Ljubljani. V zgradbi knjižnice bi bilo sedaj po izselitvi oddelkov filozofske fakultete mogoče dobiti primerno predavalnico, pa tudi vaj in demonstracij si ne bi mogli zamisliti brez uporabljanja bogatega knjižnega gradiva te ustanove. Ker je zgradba v neposredni bližini nove stavbe filozofske fakultete, bi posečanje predavanj na dveh ločenih mestih ne delalo nobenih težav. Da bi bilo zagotovljeno redno funkcioniranje katedre in njen obstoj, bi se moralo vsako leto vpisati kakih 15 do 20 kandidatov. Dopusčena pa bi morala biti tudi možnost izrednega študija, za kar bi bilo brez dvoma precej interesentov.

Na opisani način bi pridobivali standardni knjižničarski in bibliotekarski kader za vse vrste naših knjižnic. Vendar se javlja kot aktualno tudi vprašanje, kako vsaj do neke mere zajeti tudi tiste zainteresirance za bibliotekarsko službo, ki študirajo izven filozofske fakultete. Tu gre za področje tehnike, ekonomike in nekaterih drugih strok ter zlasti za delo v specializiranih knjižnicah oziroma na specializiranih knjižničnih delovnih mestih in za dokumentacijo. V odnosu do kandidatov s teh področij bi morala predlagana katedra za bibliotekarstvo, bibliografijo in dokumentacijo imeti nekak medfakultetni značaj. Ti kandidati bi morali orez dvoma študij svoje stroke opraviti v celoti, zaradi česar bi jih ne mogli obremenjevati še s celotnim bibliotekarskim programom. Morda bi kazalo redna bibliotekarska predavanja organizirati tako, da bi ti kandidati posečali ustrezni del

predavanj iz bibliotekonomije, bibliografije in dokumentacije, in to v nekem določenem obdobju (morda na prvi stopnji) ter bi nato opravili delne izpite; ali pa bi zanje organizirali zgoščene bibliotekarske tečaje med študijem oziroma po diplomi, kakor bi podobno pripravljali tudi specializirani bibliotekarski študij na tretji stopnji univerzitetnega šolanja.

Takšna je bila dosedanja pot prizadevanj za uvedbo rednega

bibliotekarskega šolanja, takšni so okvirni programi, takšne so težave in problemi. V približno enakem položaju so tudi naši kolegi v Beogradu in Zagrebu. Vendar smo povsod prepričani, da je v interesu naše stroke, knjižnic in celotnega kulturnega razvoja naše družbe, da se to vprašanje čimprej ugodno reši. K temu cilju bodo morala biti usmerjena tudi naša nadaljnja prizadevanja.

Branko Berčič

ZNANSTVENE IN STROKOVNE KNJIŽNICE V CELJSKEM OKRAJU

Knjižničarji v celjskem okraju se dobro zavedamo, da je knjižničarstvo kot panoga javnega kulturnega dela zaokrožena celota, prav tako kakor je celota n. pr. šolstvo. Vemo, da razne vrste knjižnic družijo isti družbeni smoter: dvig kulture in izobrazbe kot bistvenega dela družbene osveščeneosti državljanov. Tako gledanje na knjižničarstvo smo, mislim, dovolj jasno pokazali s svojim dosedanjim delom kot posamezniki in kot kolektivi v knjižnicah, dalje v komisijah za knjižnice pri okrajnem svetu Svobod in prosvetnih društev in vsaj nekoliko tudi v strokovnem društvu, pa čeprav je organizacijska in strokovna povezanost knjižnic in knjižničarjev vidna predvsem na ožjem območju celjske občine, v širšem okrajnem obsegu pa je še šibka. Potemtakem je delitev problemov knjižnic in knjižničarstva na območju celjskega okraja med ljudske in znanstvene samo zunanja, tehnična. Na drugem mestu je orisano in analizirano delo ljudskih knjižnic, ki jih je po številu največ in so najbolj na široko razpredene po vsem okraju. Tu bomo poskusili sliko dopolniti še s kratkim obrisom stanja znanstvenih in strokovnih knjižnic.

Ob koncu leta 1960 je delovalo v celjskem okraju 32 strokovnih in 2 znanstveni knjižnici, skupaj torej 34. (Za klasifikacijo in poimenovanje uporabljam že ustaljene nomenklature, ki se je poslužuje tudi Zavod za statistiko LRS; glej zadnjo stran statističnega obrazca za popis knjižnic v l. 1960.) Okrajni zavod za statistiko ima evidentiranih samo 29 strokovnih knjižnic, ker ne popisuje učiteljskih knjižnic. Tudi v naš pregled smo prišli samo tiste 4 učiteljske knjižnice, ki so po dostopnih podatkih toliko urejene, da jim lahko priznamo ta naziv, kajti vsaka zbirka knjig še ni knjižnica.

Navedeno število 34 znanstvenih in strokovnih knjižnic je takoale razdeljeno po občinah: Celje 2 znanstveni in 21 strokovnih, skupaj 23, Konjice 1 strokovna, Laško 2 strokovni, Mozirje nič, Šentjur nič, Šmarje 1 strokovna, Soštanj 3 strokovne, Žalec 4 strokovne knjižnice. Razdelitev po strokah pa daje naslednjo sliko: področju tehnike in industrije služi 11 knjižnic, področju medicine 4 knjižnice (v zdravstvenih zavodih), področju ekonomskih ved 1 (v Trgovinski zbornici), področju prava 6 (to so knjižnice sodišč), področju kmetijstva, gozdarstva in veteri-